

INEFC Lleida

a la Universitat de Lleida

INTRODUCCIÓ

L'avaluació de l'INEFC Lleida s'inscriu en el marc del programa 2001 de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya). Per desenvolupar aquest procés es va adaptar la guia d'avaluació clàssica per tal d'adequar-la a les especificitats d'aquests centres (proves físiques, etc.). Aquesta metodologia, però, encara no incorpora l'anàlisi a través de referents del sistema. L'avaluació interna es va iniciar l'abril de 2002 i es va cloure el març de 2004. La visita a la titulació es va dur a terme l'octubre de 2004, i el procés es va acabar el gener de 2005.

El desenvolupament de l'avaluació s'ha dut a terme de manera satisfactòria, tot i que el moment d'avaluació va ser, segons el parer del Comitè d'Avaluació Interna (CAI), poc idoni, ja que va coincidir amb un moment de debat sobre el futur i el perfil de formació de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport, com també de canvi dels equips directius. En l'informe intern es va fer un esforç notable per emplenar les taules, ja que es tracta d'un centre adscrit, i, segons manifesta el CAI, es va obtenir un gran suport de la Unitat Tècnica de la UdL. La visita del Comitè d'Avaluació Externa (CAE) es va produir en un clima cordial, franc i de respecte mutu, i sense cap incidència remarcable.

CONTEXT INSTITUCIONAL

L'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya (INEFC) és un organisme autònom amb caràcter administratiu de la Generalitat de Catalunya que té com a finalitat, segons la Llei de l'esport, «la formació, l'especialització i el perfeccionament de llicenciats en educació física i esport, i també [...] la investigació científica i la divulgació dels seus treballs o estudis per a la formació». L'INEFC té dos centres, el de Barcelona i el de Lleida. Són les dues úniques titulacions de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport de tot l'Estat que no s'han integrat —o que estan en procés d'integrar-se— a la universitat.

L'INEFC Lleida es va crear el 1982 i està adscrit a la Universitat de Lleida (UdL) des de l'any 1995. El pla d'estudis data de 1987. L'INEFC Lleida té un total de 653 alumnes i cada any es titulen uns 80 alumnes.

Taula 1. Dades generals de la Universitat de Lleida. Curs 2002-2003

	INEFC Lleida, UdL
Total d'estudiants a l'ensenyament	653
Estudiants de l'ensenyament a tot Catalunya	1.886
Total d'estudiants matriculats a la UdL	9.844
Estudiants de cicle llarg a la UdL	4.147
Percentatge d'estudiants de la titulació respecte al total d'estudiants de la UdL	6,6%
Percentatge d'estudiants de la titulació respecte al total d'estudiants de cicle llarg de la UdL	15,7%
Percentatge d'estudiants de la titulació respecte al total d'estudiants de la titulació a Catalunya	34,6%

Font: DURSI

Les dades de la taula 1 mostren un pes específic important en la formació d'alumnes de Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport tant a escala de Catalunya (una quarta part dels matriculats) com pel que fa al nombre de matriculats dins de la UdL, on representa el 16% del total d'alumnes de cicle llarg; a més, és la segona facultat d'aquesta universitat en nombre de matriculats que provenen de fora de la demarcació de Lleida. Malgrat que és un centre adscrit a la universitat, la qualitat de les relacions bilaterals és elevada i la titulació gaudeix d'una consideració molt bona dins de la UdL.

Hi ha una posició ambivalent sobre si seria positiu o no integrar-se dins de la UdL. D'una banda, es perceben els beneficis en relació amb l'estructura acadèmica (condicions laborals més adaptades a les funcions que es fan al centre), però, d'una altra banda, es valora la independència i l'agilitat en la gestió que comporta ser un centre adscrit.

Les instal·lacions de l'INEFC Lleida es troben al Campus de la Caparrella, un fet que és molt valorat pels estudiants, atès que implica més possibilitats extracurriculars gràcies a l'existència d'altres estudis. La seva situació també afavoreix el desenvolupament de certs perfils de formació relacionats, entre altres, amb l'alta muntanya i els esports d'aventura. Té, però, dos inconvenients: la mala comunicació amb la ciutat, a causa d'un sistema de transport públic insuficient, la qual cosa dificulta el desplaçament dels estudiants, i la dificultat d'establir sinergies amb altres departaments i facultats, a causa d'aquesta mala comunicació esmentada.

Pel que fa a la inserció laboral, l'escola va dur a terme, l'any 2002, un estudi d'inserció laboral sobre la promoció de l'any 2001. Les dades mostren que, un any després d'haver finalitzat els estudis, el 89% dels llicenciats treballaven, la majoria d'ells en àmbits esportius, si bé es tracta de treballs temporals amb remuneracions força baixes, un fet que es veu afavorit per la falta de regulació d'aquestes feines des del col·legi professional. Els graduats es mostren satisfets de l'adequació del perfil de formació assolit, malgrat que es queixen de la manca de regulació del mercat laboral, que fa que hagin de competir amb persones sense titulació i acceptar treballs precaris.

ACCÉS ALS ESTUDIS

La major part de l'alumnat procedeix de les PAU (72%), mentre que el 12% prové d'FP i el 16% d'altres vies, entre les quals destaca el canvi d'estudis (13%), amb una majoria d'estudiants provinents de Magisteri, especialitat en Educació física. Només un terç dels matriculats són dones.

Taula 2. Notes de tall, INEFC Lleida a la UdL. Evolució 1998-2003

	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002	2002-2003
Nota de tall via PAU	5,05	5,16	5,16	5,13	5,77
Nota de tall via FP	7,44	7,8	6,15	6,08	8,26

Font: DURSI

Les dades sobre l'accés mostren que la demanda supera clarament l'oferta (en un percentatge del 20%) i sembla estable, encara que es preveu que retrocedeixi a causa del descens de població en edat d'accedir a la universitat per primera vegada.

Taula 3. Demanda d'accés a la titulació. Curs 2002-2003

	Places ofertes	Demanda global	Ràtio demanda/oferta	Demanda 1a opció		Demanda global satisfeta
				PAU	Altres	
INEFC Lleida, UdL	120	144	1,2	126	18	148

Places ofertes a Catalunya (curs 2002-2003): 400

Demanda en 1a opció a Catalunya: 469

Font: centre avaluat

Les polítiques de captació són valorades com a suficients, ja que no hi ha problemes amb el nombre d'alumnes matriculats; tanmateix, des del CAE es recomana establir polítiques més proactives per promoure la institució i atreure futurs estudiants.

Taula 4. Distribució dels estudiants de 1r curs per notes i vies d'accés

Via d'accés PAU									
	Curs 1999-2000			Curs 2000-2001			Curs 2001-2002		
	[5-6)	[6-7)	>7	[5-6)	[6-7)	>7	[5-6)	[6-7)	>7
INEFC Lleida, UdL	46%	27,5%	6,7%	25,2%	43,5%	5,3%	4,1%	18,1%	7,7%
Via d'accés FP									
	Curs 1999-2000			Curs 2000-2001			Curs 2001-2002		
	[5-6)	[6-7)	>7	[5-6)	[6-7)	>7	[5-6)	[6-7)	>7
INEFC Lleida, UdL	1,7%	5,8%	0%	0,8%	0%	8,4%	1,9%	7,9%	2,6%

Font: DURSI

Per accedir a l'INEFC és necessari superar les Proves d'Aptitud Personal (PAP), que tenen com a objectiu seleccionar els aspirants que demostrin tenir unes capacitats físiques mínimes que garanteixin el desenvolupament normal dels estudis. La participació d'aspirants en aquesta prova és molt alta: uns 900 aspirants per a un total de 270 places ofertes a tots dos centres de l'INEFC. A les proves queden eliminats el 38% dels que finalment es presenten. Això fa que les notes de PAU en comptades ocasions superin el 7, ja que la primera selecció és física.

La idoneïtat d'aquest tipus de preselecció és discutida, ja que un certificat mèdic o una prova completa d'aptitud física podria ser suficient per garantir el desenvolupament normal dels estudis i, de fet, ja se n'ha reduït el pes (disminuint el nombre de proves, i, per tant, la dificultat), un aspecte que és valorat positivament per ambdós comitès. Ara bé, cal considerar que les proves físiques són també una prova actitudinal davant de l'esport i que, per tant, una eventual supressió d'aquestes proves podria afectar el perfil actual dels estudiants, qualificat de molt motivacional.

FITES, OBJECTIUS I PLANIFICACIÓ

L'INEFC Lleida neix amb voluntat de ser considerat un dels centres capdavanters en la formació i la recerca en l'àmbit de l'activitat física i de l'esport, i explícita un compromís en la formació de llicenciats, sense deixar de banda la formació continuada dels professionals de l'àmbit i la recerca.

Pel que fa als objectius més específics, el programa de la Junta Executiva estableix objectius en relació amb les infraestructures (laboratoris, instal·lacions), els recursos humans, els serveis, l'organització de la gestió, etc. No s'han establert, però, mecanismes de revisió i seguiment dels objectius.

No hi ha, però, un perfil de formació explícit, que permetria una major concreció del tipus de competències professionals que els estudiants han de dominar en finalitzar els estudis, la qual cosa és valorada com una llacuna important pel CAE, que no va detectar tampoc una percepció explícita o implícita clara del perfil durant la visita. La titulació ja ha fet passos en el sentit de definir aquest perfil treballant d'una manera molt activa en el projecte ANECA, i ha assenyalat la intenció de continuar aquest debat, que és complex.

Es detecta una tendència a escala estatal, i també assumida per l'equip directiu, d'encaminament cap a una formació més generalista. Aquesta tendència és coherent amb el tipus d'inserció laboral dels graduats, que, segons l'estudi disponible i també segons el parer dels graduats durant la visita del CAE, realitzen diferents tipus de feines d'especialitats diferents. Això no obstant, el CAE alerta que, precisament, un dels motius pels quals els estudiants escullen el centre és per la possibilitat d'especialitzar-se i que, per tant, una generalització dels estudis podria perjudicar-ne la demanda.

PROGRAMA DE FORMACIÓ

El pla d'estudis té una durada de quatre anys amb un total de 305 crèdits, el 68% dels quals són obligatoris; el 22%, optatius, i el 10% restant, de lliure elecció. El segon cicle té una alta optativitat que permet escollir entre quatre itineraris ben equilibrats: educació, gestió (que integra oci i recreació), rendiment i salut.

Es valora positivament l'estructura del pla d'estudis, tant l'elevada presència de les pràctiques com de l'oferta optativa, com també l'equilibri entre les diferents àrees de coneixement que el componen. L'elevada optativitat de segon cicle és, com s'ha dit, un dels elements que fan atractiva la titulació, motiu pel qual es recomana mantenir-la. D'altra banda, tant el professorat com els estudiants afirmen que en aquest cicle hi ha un augment de la motivació i del treball dels estudiants. Tanmateix, provoca problemes en el moment de la matrícula, que, segons el parer del CAE, es podrien resoldre amb una planificació i una gestió més eficients.

Taula 5. Programa de formació

INEFC Lleida, UdL	
Publicació al BOE	11-03-1998
Anys de durada	4
Pla d'estudis	
Crèdits troncal i obligatoris	208
<i>Teoria</i>	104,5
<i>Pràctica</i>	103,5
Crèdits optatius (b)	66
Crèdits de lliure elecció	31
Total	305
Grau mínim de practicitat obligatòria	49,8
Nombre d'assignatures optatives ofertes	86
Oferta de crèdits optatius propis (a)	86
Relació d'optativitat (a/b)	nd (les optatives s'ofereixen en un menú)
Projecte final de carrera / pràcticum	No/Sí
Pràctiques en empreses	nd
Nd: dada no disponible	
Font: centre avaluat	

Els programes de les assignatures són coherents amb els objectius perseguits, si bé manca la referència d'objectius més globals perquè no hi ha, com s'ha dit, un perfil de formació clarament establert. Als programes es detalla el context de l'assignatura, els objectius, el temari, el procediment d'ensenyament-aprenentatge, les activitats i els criteris d'avaluació, com també la bibliografia de referència. Caldria millorar, però, els processos de revisió i coordinació dels programes, atès que els estudiants detecten encavalcaments entre assignatures.

S'ofereixen cinc tipus de pràcticum que responen als cinc (actualment quatre) itineraris: docència, rendiment, gestió, salut, i lleure i recreació. El pràcticum és un element ben valorat pels estudiants, si bé la gran majoria ja han treballat anteriorment en llocs relacionats amb els estudis. El CAE valora molt positivament la iniciativa de la titulació de redissenyar el pràcticum a partir d'una millor definició dels objectius que es pretenen assolir amb aquesta experiència professional.

DESENVOLUPAMENT DE L'ENSENYAMENT

La metodologia de les classes teòriques és bàsicament de tipus expositiva/discursiva, si bé a segon cicle augmenta el treball autònom (treballs, etc.). Els alumnes estan raonablement satisfets amb la metodologia docent (3,5 sobre una escala de 5).

Pel que fa a les metodologies pràctiques, són molt variades i es corresponen amb els diferents esports/temàtiques que s'hi practiquen. Els estudiants creuen que caldria assegurar que en les assignatures pràctiques es combinin adequadament l'enfocament tècnic i l'enfocament didàctic.

Taula 6. Distribució dels estudiants en la titulació. Curs 2002-2003

INEFC Lleida, UdL	
Mitjana d'estudiants per grup de 1r curs	
Teoria	191
Pràctica	63,5
Mitjana d'estudiants de nou ingrés de 1r curs	
Teoria	nd
Pràctica	nd
Mitjana d'estudiants per grup de 1r cicle	
Teoria	182
Pràctica	58
Mitjana d'estudiants per grup de 2n cicle	
Teoria	113
Pràctica	60
Total d'estudiants	656
Estudiants equivalents a temps complet	613,9
Nd: dada no disponible	
Font: INEFC Lleida	

Com s'observa en la taula 6, hi ha un nombre molt elevat d'estudiants per grup, cosa que no és percebuda com un problema pel professorat, pel fet que no tots assisteixen a classe i, segons el parer del CAE, per la predominança d'una metodologia basada en la classe magistral i una avaluació finalista. El nombre elevat d'alumnes sí que representa, en opinió del professorat, un inconvenient per incorporar certs tipus de pràctica.

La coordinació de la docència, a càrrec del subdirector d'estudis, funciona adequadament, i el CAE ha detectat un bon clima de treball entre l'equip docent i els alumnes, malgrat que caldria fomentar el treball col·laboratiu entre el professorat, tant en les tasques acadèmiques com en les de recerca.

L'organització del calendari acadèmic és semestral i, a fi d'adaptar-se a la necessitat de fer pràctiques fora del centre, s'han reduït de quinze a dotze les setmanes lectives de presència al centre, un fet que ambdós comitès valoren positivament. La gran optativitat que hi ha fa que els horaris siguin molt dispersos al llarg del dia; tanmateix, els estudiants no han expressat queixes en aquest sentit, probablement perquè valoren molt positivament la possibilitat d'escollir, malgrat els inconvenients que representa pel que fa als horaris.

En el moment de l'avaluació externa, el centre ja havia implantat un Pla d'acció tutorial (PAT). Al primer curs hi ha un tutor per cada vint alumnes, mentre que a la resta de cursos, de moment, només hi ha un tutor per curs. Les funcions dels tutors estan ben definides i, a més, existeix la figura del coordinador de tutors. El PAT pot donar solució al problema detectat en l'informe intern de la percepció entre els estudiants de manca d'informació, alhora que és una bona eina per a la gestió del centre, en permetre detectar disfuncions durant el desenvolupament del curs.

La gran majoria de les avaluacions de les assignatures de primer cicle són sumatives, la qual cosa fa que la dedicació dels estudiants es concentri en època d'exàmens, un fet que segons el parer del CAE caldria esmenar. Al segon cicle, coincidint amb l'establiment de l'optativitat, l'avaluació esdevé més continuada, si bé això varia segons els itineraris. Pel que fa a l'avaluació de les assignatures pràctiques, els estudiants es queixen que sovint els criteris són massa subjectius, cosa que es podria resoldre amb una major explicitació dels criteris d'avaluació.

Taula 7. Resultats acadèmics. Curs 2002-2003

	INEFC Lleida, UdL
Taxa d'èxit en el 1r curs	
1a convocatòria	52%
2a convocatòria	63%
Taxa d'èxit en el 1r cicle	
1a convocatòria	54%
2a convocatòria	67%
Taxa d'èxit en el 2n cicle	
1a convocatòria	77%
2a convocatòria	70%
Rendiment acadèmic	
1r curs	71%
1r cicle	70%
2n cicle	83%
Mitjana d'estudiants titulats (1999-2001)	77
Taxa de graduació	57%

Els resultats acadèmics, tal com mostra la taula 7, són bastant bons, amb taxes de rendiment (aprovat sobre matriculats) entre el 70 i el 80%, malgrat la nota d'accés no excessivament alta i les taxes d'absentisme que s'han assenyalat més amunt. En aquest sentit, els estudiants afirmen que al segon cicle el grau d'exigència és més elevat, mentre que durant el primer cicle «aprèn qui vol aprendre». El CAE recomana intensificar el treball al primer cicle, per mitjà del foment de l'avaluació continuada i de metodologies d'aprenentatge més actives.

Les taxes de graduació són, però, més baixes (57%), cosa que la titulació atribueix al trasllat cap a altres centres de formació, però, principalment, al fet que la dificultat de matricular-se en certes optatives obliga els estudiants a posposar la matriculació al curs següent.

Quant als resultats personals, els estudiants destaquen les activitats extracurriculars derivades de la vida en un campus en una ciutat de dimensions raonables. L'alumnat té un alt sentiment de comunitat i valora molt positivament tant les relacions amb el professorat com amb el PAS.

PROFESSORAT

El volum de professorat (42) es considera adequat. En relació amb el perfil, es cobreixen adequadament les diferents àrees de coneixement; el 33% són doctors, un percentatge que va en augment a causa del suport que fa el centre en aquesta direcció. D'altra banda, el repartiment de professors per categoria i curs és bastant homogeni.

Tots dos comitès d'avaluació coincideixen en la conveniència d'incorporar professors col·laboradors, procedents especialment d'altres titulacions, que puguin donar cobertura a la multidisciplinarietat d'aquests estudis, com també la conveniència d'incorporar professionals amb prestigi.

Queda oberta la qüestió de la idoneïtat d'un alt perfil acadèmic del professorat enfront d'un perfil amb professionals de renom, una qüestió que, en opinió del CAE, s'hauria de resoldre a partir de l'opció que prengui la titulació en relació amb el perfil de formació: acadèmic enfront de professionalitzador, o un intermedi entre tots dos.

Taula 8. Dedicació docent del professorat. Curs 2000-2001

	INEFC Lleida, UdL
Professorat ordinari	
Catedràtics d'universitat (1)	21,4
Titulars d'universitat (2)	71,4
Catedràtics d'escola universitària	–
Titulars d'escola universitària	–
Associats	–
Altres (3)	7,2

(1) Aquesta categoria no és exactament equiparable a la figura de catedràtic d'universitat, sinó que és una assignació que es fa en els INEFC després d'una oposició per mèrits.

(2) Aquesta categoria no és exactament equiparable a la figura de professor titular d'universitat, ja que el contracte és de personal laboral indefinit després d'una oposició.

(3) Professor contractat.

Font: centre avaluat

Pel que fa a l'avaluació de la docència, al final de cada quadrimestre es passa als estudiants una enquesta per avaluar la qualitat docent dels ensenyaments impartits, els resultats de la qual es trameten al professorat implicat. En general, els estudiants es van manifestar molt satisfets amb la relació de proximitat que s'estableix amb el professorat.

Els procediments de selecció no s'ajusten, en el cas de les places fixes, a les dinàmiques pròpies d'una entitat acadèmica, ja que, en ser un organisme autònom amb caràcter administratiu, la contractació es regeix pels reglaments del Departament de la Generalitat que correspongui, i que no és el d'universitats.

Respecte al desenvolupament professional, es constata l'interès del professorat per la formació, si bé, segons el CAE, caldria elaborar un pla de formació que integrés les iniciatives de formació individuals, a escala de departament i de centre.

INSTAL·LACIONS

L'aulari es considera adequat, si bé el CAE creu recomanable ampliar el nombre d'aules amb monitors de televisió i el nombre de laboratoris de producció audiovisual, per la importància que té aquest mitjà per a la formació de l'àmbit de l'activitat física. En totes les aules es disposa de connexió intranet i de projectors, i en l'informe intern s'assenyala l'ús creixent d'aquests mitjans entre el professorat.

L'INEFC Lleida disposa d'instal·lacions esportives de molt bon nivell, que compleixen els requisits per fer classes i recerca, i en les quals es duu a terme bona part de la càrrega lectiva pràctica. El centre disposa d'un gran pavelló, un gran camp de gespa per a activitats de rugbi i futbol, un camp de gespa artificial, una pista exterior, una zona d'atletisme, una zona de gimnàstica, dues sales de musculació, una zona de llançament, una zona multiús amb un rocòdrom, un tatami i una piscina. Les tres darreres instal·lacions són les més valorades per la seva qualitat, mentre que la menys valorada és la sala de musculació, que es considera massa petita. La qualitat del funcionament és molt bona, però caldria disposar d'un pressupost de manteniment i renovació suficient.

La biblioteca té prou punts de lectura, encara que s'haurien d'augmentar els punts de lectura informatitzats; es preveu integrar-la amb la mediateca, la qual cosa podria solucionar el punt anterior. El fons de revistes és complet, però, segons el parer del CAE, caldria actualitzar el fons de monografies.

RELACIONS EXTERNES

Les instal·lacions de l'INEFC Lleida són utilitzades per organitzacions d'esport d'elit (equips de bàsquet, futbol i handbol de Lleida), per entitats esportives de base i per la mateixa comunitat acadèmica de la UdL. Així mateix, també s'usen per a activitats físiques adaptades a discapacitats. L'INEFC Lleida té unes relacions excel·lents amb les institucions relacionades amb l'esport públic (clubs, associacions, etc.), malgrat que es recomana potenciar-les encara més i ampliar-les a altres institucions, fins i tot de caràcter privat.

La mobilitat del professorat és, encara, escassa; el CAE recomana elaborar un pla de promoció que faciliti el coneixement d'altres centres de formació semblants a Europa i la transferència de bones pràctiques al centre. La mobilitat dels estudiants també és baixa, tot i que s'han signat 22 convenis de caràcter bilateral amb universitats europees; es recomana ampliar la disponibilitat d'informació sobre aquests aspectes, ja que els alumnes la jutgen escassa.

RECERCA

La recerca està molt condicionada pel nombre reduït de membres del professorat que estan en possessió del doctorat i per l'excés de docència. El centre fa esforços per impulsar i promoure que el professorat finalitzi les seves tesis i per incrementar partides pressupostàries dedicades a dotar els grups i els equips de recerca amb recursos humans i materials. Tot i això, el nombre de professors doctors és escàs, i la falta de reconeixement a la dedicació del professorat a tasques d'investigació no facilita que aquesta recerca assoleixi el nivell desitjable, malgrat que, en l'àmbit de l'activitat física i l'esport, la recerca és molt necessària i el seu impacte social és important.

Considerant les limitacions esmentades, el CAE valora el resultat de l'activitat de recerca de la titulació i recomana fomentar la interacció amb altres grups de recerca de fora de l'INEFC Lleida, atès el caràcter interdisciplinari del seu objecte d'estudi. La recerca desenvolupada i els resultats obtinguts són objecte de difusió de manera habitual i motiu per a la participació en fòrums nacionals i internacionals propis de l'àmbit.